

שיחות אל־יעזר

שיחות ומאמרי הגאון רבי אליעזר געלדצעהלער זצ"ל
ראש ישיבת 'אור ישראל'

פרשת כי תשא - פרה

גליון 9

להערות ותיקונים, ולקבלת השיעור מידי שבוע
נא לפנות ל sichoseliezer@gmail.com

טהרת עסק התורה, וענוות אמת[°]

חירות מיצה"ר ומטומאת המיתה על ידי עסק התורה

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (במדבר יט ב). המפרשים מדקדקים דהול"ל זאת חקת הפרה, כמו שכתוב 'זאת חקת הפסח' (שמות יב מג). הנה איתא בגמ' (ירושלמי מגילה פ"ג ה"ה) רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה, בדין הוא שתקדים החדש לפרה, שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה, ולמה פרה קודמת, שהיא טהרתן של כל ישראל, ע"כ. בפשטות הכוונה היא שמקדימים הקריאה של פרה אדומה לזרוז את בני ישראל לטהר עצמם מבעוד מועד כדי שיהיו ראויים להקריב קרבן פסח במועדו. וא"כ לכאורה אנו שבעוונותינו אין לנו קרבן פסח ולא פרה אדומה, היה לנו להקדים פרשת החדש כקושית הירושלמי.

ויש לבאר ענין פרה אדומה בהקדם דברי רש"י שמביא מיסודו של רבי משה הדרשן, וז"ל משל לבן שפחה שטינף פלטיץ של מלך אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל עכ"ל. ביאור הדברים הוא שכלל ישראל בזמן מתן תורה היו כמלאכי מעלה ממש, כמו שדרשו עליהם חז"ל (ע"ז ה). הכתוב 'אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם' (תהלים פב, ו) שלא היתה בהם מיתה ולא יצה"ר, וכאמרם גם 'אל תקרי חרות אלא חירות ממלאך המות' (שמו"ר פל"ב א), והיו במדרגה הגבוהה של 'פסקה זוהמתן' (שבת קמו.), אבל כיון שנכשלו בחטא העגל חזרו להיות 'אכן כאדם תמותון'. דהיינו מה שהחזיר את טומאת המיתה לעולם היה העגל, ולטהר ולכפר על זאת באה חוקת פרה אדומה, האמא של העגל.

והנה חטא העגל לא היה רק לפני אלפי שנים, אלא הפגם והעון תלוי עדיין בצווארינו, כמו שכתוב (שמות לב, לד) 'וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם',

[°] של"ס פ' צו- פרה תשס"ג, אויפריץ של הרה"ח ר' אברהם פנחס פעלבערבוים הי"ו

ועי' שם ברש"י שאין פורעניות באה לישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל. ולכן אם יש לנו חלק מחטא העגל ומעונשו, בהכרח שיש לנו גם שייכות לטהרתו ולכפרתו. ואיך זוכים אנו בזמה"ז לזה, וע"כ שזה נכלל במה שדרשו חז"ל (מנחות קי.) את הכתוב (ויקרא ז, לז) 'זאת התורה לעולה למנחה וגו'', כל העוסק בפרשת עולה כאילו הקריב עולה, כל העוסק בפרשת חטאת כאילו הקריב חטאת. לכן כשאנו קוראים ועוסקים בפרשת פרה כתקנת חז"ל יורדת לנו טהרה וכפרה כאילו עשינו ככל חוקת הפרה. וזה מה שיסד הפייט 'וכמו פִּזְרֵנוּ פִּשְׁעוֹ לְכָל דוֹר שְׁמוֹר לְחַטָּאת, כֵּן תִּהְיֶה לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי חַטָּאת, לְהַדִּיחַ דָּמִים, לְכַבֵּס כְּתָמִים, לְנַקוֹת טְנוּפִים, לְהַרְחִיץ צוּאִים, לְהַלְבִּין חֲטָאִים, לְטַהֵר טְמָאִים, לְקַדֵּשׁ קְדוּשִׁים, לְהַצְדִּיק עֲמוּסִים'.

ועל פי הדברים האלה מבאר רבי צדוק זי"ע (פר' פרה אות א) את הכתוב 'זאת חקת התורה', כי אין הלימוד בפרשתנו נוגע רק ל'חוקת הפרה', אלא טמון כאן העיקר הגדול שעל ידי עסק ולימוד התורה זוכים באמת ל'טהרתן של ישראל' מעון העגל שיש בנו, דהיינו מיצר הרע ומגזרת מיתה, והוא יסוד כל התורה כולה, 'זאת חקת התורה' ממש, ואידך פירושא זיל גמור.

ובזה יש לבאר למה פרשת פרה ניתנה במרה (עי' רש"י שמות טו, כה), דלכאורה צ"ע, בשלמא מצות שבת שהיא עיקר גדול באמונה שה' ברא ומחדש את הבריאה, מובן הצורך להקדימה במרה לפני קבלת התורה, כי בלי ידיעה ואמונה זאת אין כל מבוא וסיבה לדבר על תורה ומצוות, אבל פרה אדומה לכאורה אינה אלא ענין הנוגע לטומאת מת, ומה בוער לדבר בענינה דוקא לפני קבלת התורה. אלא כמו שאמרנו, תורת פרה אדומה אינה רק 'חוקת הפרה' אלא מונח בה היסוד שע"י לימוד ועסק התורה זוכים ל'חירות ממלאך המות' וחירות מיצר הרע. ואם כן גם על זה אפשר להמליץ לשון הגמ' 'ולמה פרה קודמת, שהיא טהרתן של כל ישראל'.

ג' הפרשיות הכנה להתחדשות

אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני (קהלת ז כג). כתיב (ירמיה ט, כב-כג) 'כה אמר ה', אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל גבור בגבורתו אל יתהלל עשיר

בעשרו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי, דהיינו השגה באלקות וידיעת דרכי ה' אלו דברים שראוי לבעליה שיתפאר ויתהלל בהם, אבל שאר כל הדברים בעולם אין בהם באמת סיבה להתפארות ושבח כלל. והנה השפת אמת זי"ע (פר' פרה תרמ"א) מבאר שאלו שלושת הדברים שהנביא מונה, חכמה עושר וגבורה, מרומזים בשלש הפרשיות, שקלים זכור ופרה.

בפרשת שקלים אנו מכריזים שהכסף והזהב אינו שלנו אלא כולו מאת ה', והסיבה שיש לנו כסף היא שנוכל ליתנו לצורך גבוה, 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך' (דהי"א כט, יד). ולא זו אף זו, 'העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל' (שמות ל טו), העשיר והעני שוים הם לפני ה', ה' מעשיר ומוריש מוריד שאול ויעל, והעשיר מכיר שממונו שהרויח לא היה מפני הכשרון שלו והיכולת שלו בביזנעס, אלא כי ה' נתן לו מתנה ופקדון, ומחר יכול ה' לקחת ממונו ממנו וליתנו לפלוני האביון. ולכן אחרי שקוראים ולומדים פרשת שקלים בעיון, מבינים ש'אל יתהלל העשיר בעושרו'.

'אל יתהלל הגיבור', אין כוונת הנביא לשלול החזק והגברא אלימא שלא יתהללו בחוזקם, שזה פשוט ואין צריך לומר, אלא הגיבור כאן הוא גיבור באמת, 'איזהו גיבור הכובש את יצרו' (אבות פ"ד מ"א), הוא אדם שהיצר בא לפתותו לעבור איזו עבירה או לחשוב מחשבה רעה, והיה קשה מאד להתייצב מולו, והגיבור הזה לחם בחזקה עד שנצחו. עליו אומר הנביא שלא יתפאר בלבו לומר אני גבור וקדוש ובעל מדרגה, לא כן, אלא גם על מלחמה שכזו אמרה תורה (דברים ח, יז-יח) 'ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל', דהיינו שגם הכח שהיה בך להתגבר על היצר הוא מפני ש'לולי הקב"ה עוזרו אינו יכול לוי' (קידושין ל:), וממילא גם הרוח טהרה שהיה בך אינו שלך להתהלל בו. וזהו הלימוד מפרשת זכור, 'מלחמה לה' בעמלק מדור דור', שהקב"ה הוא זה הלוחם עם עמלק דרכנו ובשבילנו, והוא נותן לנו כח לעשות חיל, לכן 'אל יתהלל הגיבור בגבורתו'.

ולענין החכם בחכמתו, הנה ביוצרות לפני קדושה מונה הפייטן הרבה דברים הפכיים בתורה, למשל בשר בחלב אסור אבל הכחל מותר, צמר ופשתים יחד

אסורים אבל הלוכש בגד של פשתן מצוה לשים תכלת של צמר בכנפיו, אשת אח בכרת ומצוות יבום. וזולת אלה יש חוקים בתורה שקשה להבינם ע"פ שכל אנושי, למשל אם יש נגע באדם הוא טמא, אבל אם הנגע פשה בכלול טהור, וכן הפרה שבאתה לטהר טמאים וכו' בזמן מטמאה טהורים, ועוד רשימה ארוכה. וזה לימוד חשוב מאד בשביל האדם, שלא יחשוב אני קראתי ושניתי ומבין כל התורה כולה, אלא צריך האדם להתבטל לתורת ה'. וידע שאינו מבין כלום, ואינו משיג האמת בכלל אלא בזמן שמבטל דעתו לחכמה האלקית שמתגלה בתורה. ולכן ע"י שלומדים פרשת פרה מבינים שכמה שאנו מחכימים תמיד נישאר רחוק מאד מלהבין עומק דעת התורה, וכמו שאמרו חז"ל (יומא יד.) ששלמה המלך החכם מכל אדם, אמר על עצמו כשלמד פרשת פרה 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני' (קהלת ז, כג), ולכן 'אל יתהלל חכם בחכמתו'.

ועל ידי שהאדם מכניס בקרבו פרשיות שקלים זכור ופרה, הוא מבין היטב שהעשירות והגבורה והחכמה הם בלתי לה' לבדו, ועי"ז הוא זוכה לבוא להתחדשות. כי מי שחייו מונחים בהבלי עוה"ז, עליו כתיב (שם א, ט) 'ואין כל חדש תחת השמש', כי השמש זורחת ושוקעת יום יום משך כל השנה, ולמה שפתאום תהיה התחדשות היום על אתמול או מחר על היום, מה יום מיומים. אבל מי שחי למעלה מן השמש ולמעלה מעולם החומרי, שם יש חדש, כי הוא אינו אסור וכבול תחת הטבע, אלא 'השכל וידע אותי', כך יכולים לזכות להתחדשות בעבודת ה' בפרשת 'החודש הזה לכם', ועי"ז להקריב הפסח בקדושה ובטהרה.

עמל התורה ופעולתו

זאת התורה אדם כי ימות באהל (במדבר יט יד). רבי צדוק זי"ע (פרי צדיק, פרה אות ז) מביא בשם האיזביצער זי"ע שטומאת מת והטהרה ממנה השייך אלינו בזמן הזה, היינו העצבות. וכמו שאמרו בירושלמי (סוכה פ"ג ה"א) רבי אבין בשם רבי יודה בר פזי, לולב היבש פסול על שם 'לא המתים יהללדיה'. דהיינו להיות יבש 'אויסגעטרוקענט, אנגעזעצט און אויסגעלאשען' זהו

טומאת מת. כי בזמן שאדם שרוי בעצבות רואים שאין לו חיות, אין לו חשק ללמוד ואין לו כח להתפלל ולהניח תפילין, וגם כשעושה אין מעשיו בשמחה והתלהבות אלא ככפאו שד. והסוד בטהרת פרה אדומה ממיתה זו הוא שמקיימים דבר ה' גם במצב של 'חוק' ואין לנו טעם והבנה בה. ולכן מי שרוצה לצאת מהעצבות ולטהר מטומאת מיתה החמורה, צריך להתעקש ללמוד ולהתפלל גם בלי געשמאק ובלי טעם וחיות, בבחי' פרה אדומה, ועי"ז יצא ממות לחיים ומטומאה לטהרה.

ובחידושי הרי"ם זי"ע יש עוד קנייטש בזה, הוא אמר שדורות הראשונים היו נשמות גדולות מאד, אבל מעשיהם לא היו במדרגת השגותיהם, ועי"ז נכשלו ונפלו, משא"כ בימינו זה הפוך, יש לנו נשמות קטנות ביחס לדורות הראשונים, אבל אנו מתנהגים יותר טוב, ובזה אנו מתקנים מעשי אבותינו. לכאורה כוונתו לומר שרואים בדברי התורה והנביאים, שבזמן המדבר ותקופת השופטים ובית מקדש הראשון, אע"פ ששכינה שרתה בישראל והיתה נבואה, מ"מ היו בעם עבירות חמורות, כמו שאחז"ל (יומא ט:): מקדש ראשון מפני מה חרב וכו'. ולעומת זאת, בימינו אין לנו לא ביהמ"ק ולא נבואה ואנו נשמות קטנות יתמי דיתמי, מ"מ באופן כללי יש הרבה תורה וגמ"ח והתעוררות לתשובה, ובזה שאנו, קטני השגה ושפלי מדרגה, מקיימים דבר ה', אנו מתקנים נשמות אבותינו שמעשיהם לא הגיעו לגודל השגותיהם.

מבאר החי' הרי"מ שזו גם הסיבה למה פרה אדומה מכפרת על עון העגל, כי כמו שאמרנו למעלה, כלל ישראל לפני העגל היו במדרגות הכי גבוהות ששייך, ממש כמלאכי מעלה, והיו לדור דעה זה השגות נשגבות, ומ"מ נכשלו. לכן הפרה מטהרת צואת בנה בזה שאין לנו השגה בזה בכלל, רק המעשה וקיום דבר ה' בלי טעם והבנה.

והאמת הוא שמעין עון ותיקון זה שייך אצל כל אדם. הרבה פעמים יש שאנו מתגעגעים לזמנים קדומים שהיו מלאים חיות דקדושה והתחדשות, היו הארות ופרישקייט שלא מרגישים עתה. וחושב האדם לעצמו, חבל שלא ניצלתי את הזמנים ההם, חבל שבזכותי את הזמן בדברי הבל ורוח, הלא היה כ"כ טוב וכ"כ מורא'דיג, אבל עתה אני מבוגר יותר וזה כבר לא 'ווי אמאהל', חבל על דאבדין, מי יתן ויהיו לי זמנים כמו של אז, ואלמד ואתפלל ואתעלה כראוי,

וכך אתקן את מעשי. אבל יש בזה טעות גדולה, כי צריכים להבין שדוקא המצב הזה שאתה נמצא בו עתה בלי השגות ובלו ווארימקייט, הוא התיקון שלך, בבחינת הכפרה של פרה אדומה על עון העגל.

וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג קעט:), שבפרשת פרה כתיב (במדבר יט, ב) 'זאת חוקת התורה' והוא לשון של דין, כדמתרגמינן 'דא גזירת אורייתא', שלפעמים האדם מתקשה להבין דברי תורה, אין לו טעם והבנה בה ומרגיש ממש 'גזירת אורייתא'. ו'חוקת' זה גם ענין חקיקה, היינו שמוחו ולבו נעשים קשים כאבן שאין דברי תורה נכנסים בהם, אבל צריכים להתחזק ולא להתייאש כי אין דרך אחרת להיטהר, אלא 'אריינקריצען' בעקשנות את הגמ' והתוס' לתוך הראש ולתוך הלב עד שמבינים, זהו לימוד התורה באופן של 'חוקת התורה', של גזרת אורייתא וחקיקת אבן. ומי שלומד באופן של 'זאת חקת התורה', אומר הזוה"ק שבסוף יזכה ל'זאת התורה אשר שם משה' (דברים ד מד) בלי ה'חקת' היינו בלי השוועריקייטן, וכלשונו 'מלין דאורייתא קדישין אינון, עלאין אינון, מתיקין אינון, כמה דכתיב הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש וגו', מאן דאשתדל באורייתא כאלו קאים כל יומא על טורא דסיני וקביל אורייתא', עיי"ש דברים נוראים וקדושים.

עכ"פ אם האדם מרגיש שהוא עובר זמן של חשכות ועצבות ומרה שחורה, וקשה לו ללמוד ולהתפלל, ידע שעתה הוא הזמן של 'זאת חקת התורה', ועיי"ש שהוא עמל ומתייגע בדברי תורה הוא חוקק התורה לתוך לבו של אבן, ועיי"ז הוא מתטהר בפרה אדומה שאין לה טעם והבנה, וגם מתקן בכך הזמנים שבזבז כשהיו לו מדרגות גדולות. ובלומוד התורה מתוך יגיעה נכנסת התורה לפנימיות האדם, וזוכים למדרגת 'זאת התורה אשר שם משה' במתיקות ובשלמות.

תיקון החטא בענוה

ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה (במדבר יט ו). טומאת מת מקורה בחטא עץ הדעת טוב ורע, כמו שהזהיר ה' לאדם הראשון 'כי ביום אכלך ממנו מות תמות' (בראשית ב יז). השפ"א מבאר (פרה

תרמ"ז) ששורש חטא עץ הדעת היה גאווה, כי הפיתוי של הנחש לחוה היה 'והייתם כאלקים יודעי טוב ורע' (בראשית ג, ה), שזה גאווה עצומה, ולכן פרה אדומה שבאה לטהר ממיתה ולתקן חטא עץ הדעת, ענינה ענוה, דהיינו לבטל ה'דעת' לרבש"ע. אם הנחש אמר שאתה יכול לדעת טוב ורע ממש 'והייתם כאלקים', אז התיקון הוא שאני מקיים מצות ה' כחוק בלי להבין כי אני אינני יודע מאומה.

ובאמת התיקון בזה כבר מתחיל בפורים, שיש לנו מצות חז"ל (מגילה ז:): 'מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', דהיינו הנחש אומר 'והייתם יודעי טוב ורע', ובפורים מתקנים ענין זה ומגיעים למצב של 'לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', שהאדם אומר אני אינני יודע מה טוב ומה רע, מי המן ומי מרדכי, אני 'עד דלא ידע'.

עכ"פ בפרה אדומה, זולת ענין החוק רואים דגש על ענין הביטול, שהרי אמרו חז"ל (במדב"ר פי"ט, ג) שהאזוב - עשב הקטן - בא לרמז על מדת הענוה. וכשמזין מי הטהרה על ידי האזוב אומרים לאדם הטמא בקליפת הגאווה, שהכפרה שלו הוא ע"י שיתדבק במידת אזוב ויבטל את עצמו. ובעצם כד דייקת שפיר תראה שכל ענין העצבות, שהוא הבחינה האחרת בטומאת מיתה כנ"ל, גם הוא שורשו בגאווה. כי למה האדם בעצב, משום שציפה למצב אחר ונתאכזבה תוחלתו, אבל יש לשאול לאותו אדם עצב 'ווער מיינסטו דו ביסט' שיש לך זכות לחשוב מה מגיע לך ואיך זה היה צריך להיות, למוד קצת ענוה ובטל רצונך קצת מפני רצון ה', ואז לא יעצב לך ותשמח ותגיל בה'.

וכעין ענין זה למדנו בפורים. הגמ' (מגילה טז.) אומרת שכשבא המן לקחת את מרדכי לעשות לו יקר וגדולה 'אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה, ומחוי להו הלכות קמיצה לרבנן וכו', אמר להו במאי עסקיתו, אמרו ליה בזמן שבית המקדש קיים, מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה. אמר להו אתא מלי קומצי קמחא דיככו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי'. יש בשקלא וטריא הזאת יסוד גדול ונורא, כידוע (ע' אסת"ר ג, י) שכל מקום שהוזכר 'המלך' סתם במגילה הכוונה למלכו של עולם, ולית דידע לישנא בישא כהמן שקטרג לפני המלך שכלל ישראל ישנים מן המצוות, ומפורדים ויש ביניהם מחלוקת, ולכן למלך אין שוה להניחם. ואם יטען הסניגור שיש

כמה מצוות שכלל ישראל נזהרים בהם, על זה אמר המן לשקול עשרת אלפים ככר כסף להביא אל גנזי המלך, היינו שנדר סכום עתק להקדש ולצדקה, ובכך – לדעתו – ריצה את המלך לכלות את כלל ישראל. כנגד הקטרוג הזה בא מרדכי הצדיק וקיבץ תינוקות של בית רבן, ואמר דעו לכם שאין הקב"ה מבקש מאתנו 'עשרת אלפים ככר כסף', אין רצונו ית' בדברים גדולים שאין בכוחנו, אלא הקב"ה מבקש שיתן האדם כפי יכולתו, ואם אתה עני ורש וכל מה שיש לך זה רק קצת סולת ושמן, תביא מזה קרבן לה', וזה יעלה לריח ניחוח כדם פרים וחלב עתודים, כי 'רחמנא לבא בעי'. והילדים הללו, אולי היו קטנים ממש, אבל ודאי הכוונה גם לאנשים גדולים שהם ילדים בדעת, שהיו ישנים מן המצוות, והאידישקייט היה אצלם קצת בהתרשלות, ולהם לימד מרדכי שאל תחשבו שאינכם ראויים להיות עם קדוש לה' וסגולה מכל העמים, חלילה לא תעלו בדעתכם ש'למלך אין שוה להניחם', כי ה' מבקש מכם קמיצה'לע ממה שיש לך כבר, תרימו קומץ מהלב שלכם, תפרישו קומץ מהמח שלכם, בלי שום מדרגות גבוהות, 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך, כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו וגו'". כמובן שהקמיצה שלכם צריכה להיות מסולת נקיה, היינו בשלמות עד הסוף בכל פרטיה ודקדוקיה, אבל בשום אופן לא עשרת אלפים ככר כסף. ואז מלאך רע בעל כורחו ענה אמן, 'אתא מלי קומצי קמחא דידיכו, ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי'.

הרבה פעמים יש שאנו מבקשים גדולות, חושבים שרצון ה' הוא שנעשה דברים מופלגים כמו הצדיקים הגדולים שבדור, התעניות, התפילות, הכוונות, הדבקות ושאר מדרגות גבוהות שאנו רחוקים מהן מאד. אבל זה הכל עצת היצר ונובע מגאווה, וסוף מעשה במחשבה תחילה להפיל אותנו לעצבות ומרה שחורה כשלא נגיע למדרגות הצדיקים. אלא צריכים לדעת שאין זה רצון ה', ולקחת את האזוב ולהבין ששורש כל מיתה בעולם הוא הגאווה, ואין הקב"ה מבקש עשרת אלפים ככר כסף, אלא הקב"ה מבקש שבמדרגה שאתה נמצא בה עתה, 'באשר הוא שם', תקח קמיצה, תקריב מעצמך, מהסולת נקיה שלך, מהלב ומהמח שלך, ותתן את זה תרומה לה'. וזה יעלה לריח ניחוח לה'.

וַיִּגְבַּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי ה'

אמנם, בשרפת הפרה לא השליכו לאש רק את האזוב, אלא עמו בא גם עץ ארז. ויש לשאול, בשלמא אזוב שמורה על ענוה כנ"ל מובן למה לוקחים, אבל מה ענין להביא עץ ארז שהוא סיבת המיתה כנ"ל. אלא ביאור הדבר, כפי שכבר שמעתם ממני כמה פעמים, שרואים הרבה אנשים שלא הגאווה מחטיאה אותם ומרחקת אותם מה', אדרבה יש להם מדי הרבה ענוה, האדם אינו שוה מאומה בעיני עצמו וחושב כל היום מה אני מה חיי, וכשמדברים על עבודת ה' ועל לימוד התורה או על שום מדרגה נעלית, חושב לעצמו 'וואס האט עס מיט מיר'. וזה עון פלילי, כי צריך אתה לדעת שה' בחר בך ואמר עליך 'בני בכורי ישראל', ונתן בך נשמה קדושה חלק אלוה ממעל ממש, ולכן צריכים גם עץ ארז, הגבוה מעל האילנות, לדעת שנשמת היהודי הוא הדבר הכי גדול וחשוב וקדוש בעולם, 'ויגבה לכו בדרכי ה'', והחלש יאמר גבור אני.

ואיתא מהחת"ס זי"ע דברים נוראים בזה על הכתוב (ויקרא ו, יח) 'במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה'', שכמו שמדת הגאווה מאוסה לפני ה', עד כדי שאמרו חז"ל (סוטה ה.) אין אני והוא יכולין לדור בעולם. כמו כן ממש מגונה ומתועב האדם שחושב שאינו יכול לעשות כלום בעבודת הבורא. וזה כוונת הכתוב 'במקום אשר תשחט העולה' דהיינו כמו שצריכים לשחוט ולעקור מדת ה'עולה' היינו הגאווה, כמו כן באותו מקום ובאותו מדה ממש 'תשחט החטאת לפני ה'', צריכים להתרחק ממדה מגונה הזאת של ה'חטאת', אותו שרואה את עצמו תמיד בחסרון.

וי"ל שזו כוונת המגילה שהמלך גזר על המן להלביש – כעצת המן - לאיש אשר המלך חפץ ביקרו 'לבוש מלכות אשר לבש בו המלך' (אסתר ו ח). כמו שאמרנו המלך הוא מלכו של עולם, וכתיב (תהילים צג, א) ה' מלך גאות לבש, שכביכול הלבוש של הקב"ה הוא גאות, וראה הקב"ה בצערן של ישראל ובשפלות מצבם, לכן צוה שילבישו למרדכי היהודי את לבוש הגאווה דקדושה, וזו היה תחילת מפלתו של אותו רשע.

עכ"פ האזוב והארז מכפרים על שתי בחינות אלו של עולה וחטאת, וצריך כל אדם שיהיה לו תמיד בכיסו האחד האזוב ובכיסו השני הארז, ולדעת ששני

דברים אלו הולכים יחדיו. מצד אחד יתאמץ לבבו ויגבה לבו בדרכי ה' מיט א שטאלץ, ויתבונן שיש לו כוחות אדירים בנפשו ונשמה קדושה בקרבו, שגבוהה בשמים כארז בארץ. ומצד שני ידע שהכל הוא מהשי"ת ואין לו מאומה לא בחכמה ולא בגבורה זולתי אם ה' עוזרו, והוא בעצמו אינו אלא כציץ נובל וכאזוב אשר יוצא בקיר. וכשאדם יתבונן ויחיה ע"פ מדות הללו של אזוב וארז גם יחד יטהר מטומאת העצבות, כי ישמח לבו בידועו שיש לו נשמה קדושה, ועגמת נפש ממנו והלאה כי לבו בוטח בה'. ואז יבקע כשחר אורו בהתחדשות כבריה חדשה, וזהו ההמשך בפרשת החודש.

המשכת אור עבודת הימים ל'מחר'

והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור וגו' וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם (אסתר ט כח). צריך להבין פשר הכפילות 'זכרים בכל דור ודור' ו'זכרם לא יסוף מזרעם'. וי"ל שהכוונה במה שאמר תחילה 'והימים האלה נזכרים ונעשים' היינו בפשטות שיש מצוה ליהודים לעשות ולקיים כל מצות ימי הפורים בכל שנה ושנה. ולא רק בזה"ז אלא גם לעת"ל, כמו שאמרנו במדרש (מדרש משלי פ"ט) כל המועדים עתידים להיות בטלים, וימי הפורים אינם בטלים לעולם. ולא רק בעוה"ז הגשמי אלא גם למעלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור, שהקב"ה מוחה זכר עמלק, כמו שרבי צדוק זי"ע (פרי צדיק פורים א) מבאר מש"כ בזה"ק שפורים הוא כמו יוה"כ, שכמו ביוה"כ אמרו חז"ל (ע' יומא פו. ורמב"ם פ"א מהל' תשובה ה"ו) שעיצומו של יום מכפר, ה"נ עיצומו של יום הפורים מוחה זרעו של עמלק. זהו הביאור ברישא דקרא שהימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה.

'וזכרם לא יסוף מזרעם' הכוונה כענין דמתרגמינן 'קול גדול ולא יסף' (דברים ה יט), 'ולא פסק', דהיינו שיש השפעות עצומות והארות נפלאות שיורדות לעולם בימי הפורים, ובהגיע יום אחרי פורים מגיע עמלק 'אשר קרך' ורוצה להשכיח מהאדם ההתעוררות והמדרגות של אתמול. כי עמלק יודע שיהיה ליהודי לפעמים התעוררות בעבודת ה', וזה לא מפריע לו, העיקר מצידו הוא שלמחר ישכנע האדם שכבר חלף הלך לו יום אתמול כי יעבור, ועמו בטלו כל

העבודה וכל ההשגות. ועל זה צוה משה רבינו ליהושע 'צא הילחם בעמלק מחר' (שמות יז ט), שאם יש אור של ישועה וניצחון במלחמה צריכים לדאוג שלא יתקרב חלילה, אלא להמשיך האור ל'מחר'. ולכן רואים שגם אסתר המלכה ביקשה פעמיים מאת המלך ענין ה'מחר', במשתה היין השני (ה ח), ושינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום (ט יג). כי למדה זאת ממשה רבינו ש'מלחמה לה' בעמלק מדר דר'. ולכן צריכים אנו לראות שזכרם של ימי הפורים הקדושים, וכל הרצונות הפנימיות שנתגלו בהם, והסוד של ההתעוררות שיצא כשנכנס יין, לא יישארו רק בפורים אלא 'לא יסוף מזרעם', שלא ייפסקו אלא רשימו יהא ניכר ל'מחר'.

וענין זה קיים גם בכל השנה, יושבים בסעודה שלישית ומזמרים ניגוני דביקות או יושב אדם בליל הסדר או בתקיעות שופר בר"ה, וליבו מתעורר להתקרב אל ה', וכן סתם ביום מן הימים כשמגיע ניסיון לאדם והוא מתגבר על היצר, עלול לחשוב למחר שהכל כבר עבר ממילא ומה יש לי מזה עכשיו. אבל ידע שלא נכון הוא, אלא כל מצוה וכל התגברות וכל התעוררות שהיה לך נעשה חלק מעצמיות שלך, בבחי' 'קול גדול ולא יסף', וכמש"א השפ"א במה שאמרו חז"ל שתרומת הדשן נבלע במקומו, שבא ללמד שהעבודה של אתמול לא נאבדה אלא יש לה המשך והשפעה להיום, והיא נעשית הקרקע למזבח ולעבודה של היום. ולכן ההתגברות שהיתה לך אתמול היא מה שנותנת לך כח היום להתעלות ולהתרומם ולהתקרב לה'. וזה העבודה שלמדתנו אסתר המלכה, להמשיך האור ל'מחר' ולקיים בעצמנו 'זכרם לא יסוף מזרעם'.

יעזור השי"ת שנזכה להמשיך האור של פורים ל'מחר', שנזכה לטהרתן של ישראל ע"י הלימודים של הארז והאזוב, וכמו שאמרנו ביוצרות לְטִהַרְתָּ חֲשׂוּקָה נְחֻקָּה זאת חֻקָּה, וי"ל בפירושו שאם הטהרה חשוקה, מתוך חשק ורצון, אז זוכה האדם שתהיה התורה נחלקת בעצמיותו, אכיה"ר.